

מפי הטף

ניצד נראית העבודה בשירות בתי הסוהר דרך עיניהם של ילדים, ילדי סוהרים ■ עומר בן החמש משועשע מהתגובה של המבוגרים כשהוא מדווח להם ש'אמא בבית סוהר', ירין בן השמונה רוצה להיות לוחם נחשון כמו אבא נתי ■ דניאל ויניר, ששני הוריהם עובדים בשב"ס, מודים שהיו רוצים אותם יותר בבית ■ דור העתיד

מאת יורם ברנע

הוא מספר, "והם עושים את זה. גם כשהיא אומרת לי מה לעשות - אני עושה. ילדים לא שואלים. הם צריכים לעשות מה שאמא שלהם אומרת להם."

"יש לי אבא אמין"

כשהיה גדול, ירין ניסן חולם להיות סוהר. איש יחידת 'נחשון' אם אפשר. ירין, בסך הכל בן שמונה, תלמיד כיתה ב' בבית ספר 'עמל' בכפר יונה, רוצה להיות כמו אבא. אביו של ירין הוא איש יחידת 'נחשון' כבר שבע שנים, וירין גדל על הסיפורים ששמע ממנו. "כבר כשהייתי בגן רצייתי להצטרף ל'נחשון'", הוא אומר, כאילו עברו מאז עשרות שנים... "אני יודע שזאת עבודה קשה, אבל לא אכפת לי. יש לי אבא גיבור, אמין, ואני רוצה להיות בדיוק אותו דבר. אני רק מקווה שאוכל..." מה הוא יודע על 'נחשון'? נתי האב מעיד שהוא מנסה לערב את בנו כמה שפחות. לא רוצה להדאיג אותו ובעיקר רוצה 'לתת לו להיות ילד'. מה שירין שומע, בשל היותו ילד סקרן וערני, עולה בעיקר בשיחות בין אביו לאמו. "אני יודע שיחידת 'נחשון' אחראית על ההעברה של אסירים ממקום למקום", הוא אומר ברצינות גמורה. "אבא שלי, למשל, מעביר

המעבר בבית מעצר 'ניצן' וממונה על חדר הכושר במתקן.

לארבעת הילדים, בלי קשר להבדלי הגילאים ביניהם, אין שום ספקות לגבי חשיבות התפקידים שממלאים הוריהם. ברור להם כי מדובר בעבודה לא שגרתית, באנשים שאינם מסיימים את העבודה ומגיעים בארבע הביתה, ובמקרים רבים הדבר בא על חשבון הילדים. בכל זאת, ארבעתם לא היו רוצים שהוריהם יעברו במקום עבודה אחר. כמו הוריהם, גם הילדים האלה מאמינים בשירות ובשליחות שלו. "אמא שלי מדברת עם גנבים", מסביר עומר מחט. זה גם מה שהוא מספר לחבריו בקיבוץ, ילדי גן 'רקפת', ולכל מי ששואל אותו. כך נראה תחום הטיפול והשיקום בעיניו של ילד בן חמש: "היא מלמדת אותם איך להפסיק לגנוב ולמה כדאי להם להיות אנשים טובים. הגנבים יושבים בכלא, והיא מסבירה להם בסבלנות למה אסור לגנוב. היא גם שומרת שלא יברחו. הם בעונש, בגלל שגנבו.

העבודה של אמא חשובה. אם היא לא תדבר עם האסירים, אולי הם ימשיכו לגנוב ויהיו לנו הרבה מאד גנבים". הוא גם מושה בין ההשפעה החינוכית של אמו, ליאורה, על האסירים - להשפעה שיש לה עליו בבית. "אמא שלי אומרת לגנבים מה לעשות",

כששואלים את עומר מחט, בן חמש מקיבוץ חצרים, איפה אמא שלו, הוא לא חושב פעמיים. "אמא בכלא", אומר עומר למאזין המופתע. ככה, גם כשמתקשרים אליהם הביתה והוא עונה לטלפון. "אמא שלי", אומר עומר ברצינות גמורה, בלי להסס, "לא נמצאת בבית. היא בבית סוהר".

אסור לטעות. עומר הוא לא עוד בן של אסירה מכלא 'נווה תרצה'. אמו לא ביצעה שום עבירה והיא לא אמורה לרצות שום תקופת מאסר. היא גם לא עצורה. ההפך. עומר מחט הוא עוד אחד ממאות ומאלפי ילדים שהוריהם עובדים בשב"ס ושייכים למשפחה הגדולה של שירות בתי הסוהר. עבורם, הכלא והעולם שמאחורי החומות אינם דבר רחוק, מנותק, מאיים ובלתי נגיש, אלא חלק מהחיים. כשהם רואים את המבטים המופתעים או שומעים את תגובת המאזין המבוהל מעברו השני של הקו לאמירה 'אמא שלי בבית סוהר', 'אבא בכלא' - הם משועשעים. מבחינתם, מקום העבודה של הוריהם הוא לא סתם 'מקום עבודה', אלא מקור גאווה ושליחות. דרך חיים שמשפיעה על משפחה שלמה, בוודאי עליהם. חלקם חולמים להצטרף לשב"ס כבר בגיל הגן. רבים מהם יגשימו את החלום כשיגדלו. הם יתבררו ויצטרפו לשירות בתי הסוהר כאנשי סגל. הדור הנוכחי יעביר לדור שיבוא אחריו את מורשת הארגון וערכיו. מה שילדים כמו עומר ספגו בבית כבר בגיל חמש, יעבור הלאה גם לילדיהם שלהם.

"אמא שלי מדברת עם גנבים"

כינסנו אותם לשיחה. שאלנו אותם על עבודת הוריהם, על הפחדים שלהם מכך שהוריהם מסכנים את עצמם לא אחת, על שירות בתי הסוהר, על אסירים, על שיקום וגם על מה שירצו לעשות הם עצמם בעתיד: עומר מחט, בן חמש כאמור, בנה של רס"ר ליאורה מחט, עובדת סוציאלית וקצינה ההסברה בכלא 'דקל' בבאר שבע; ירין ניסן, בן שמונה, בנו של מיישר נתנאל (נתי) ניסן, איש יחידת 'נחשון'; ודניאל ויניר (בני 10 ו-15 בהתאמה) בוקבוצה, שהוריהם נלן ויובל עובדים שניהם בשב"ס. נלן היא מפקדת משמרת בכלא 'נווה תרצה', ויובל אחראי תנועת אסירים באגף

ליאורה ועומר מחט

נתי ירין ניסן

אסירים מכלא לכלא. הוא גם לוקח אותם כשצריך לבית המשפט, בנתניה ובפתח תקווה. התפקיד שלו זה לשמור שלא יברחו. כשאסיר בורח, מודע ירין היטב לחשיבות התפקיד, "זה מסוכן לכל מדינת ישראל. לפעמים האסירים האלה שאבא מעביר הם רוצחים, פושעים גדולים, אנשים שכבר הרגו הרבה מאד אנשים ולא אכפת להם להרוג עוד, העיקר להיות חופשיים. הם יכולים לפגוע שוב באנשים אם לא ישמרו עליהם טוב. הם גם יכולים לפגוע באבא. בגלל זה, כשאבא והחברים שלו מהיחידה לוקחים אותם, באוטובוס מיוחד של שירות בתי הסוהר, בטרנזיט או במשאית, הם צריכים לשמור עליהם חזק, בלי חוכמות".

העבודה הקשה של אנשי יחידת 'נחשון', מבוקר עד לילה, ידועה. המחיר שמשלמים בני משפחתם וילדיהם, ידוע פחות. "הרבה פעמים", אומר ירין, "עובר יום שלם בלי שאני אראה את אבא. לפעמים אפילו כמה ימים. הוא יוצא מוקדם בבוקר וחוזר

"הרבה פעמים עובר יום

שלם בלי שאני אראה

את אבא. לפעמים

אפילו כמה ימים. הוא

יוצא מוקדם בבוקר

וחוזר כשאני כבר ישן"

כשאני כבר ישן. גם אם אני לא ישן, בדרך כלל הוא חוזר כשכבר מאוחר וחושך. אבל הטלפון שלו תמיד פתוח, כדי שאפשר יהיה לצלצל אליו ולקרוא לו, לא משנה איפה הוא".

אתה דואג לו?

"כן. אני יודע שזאת עבודה מסוכנת. הרבה פעמים אני גם חושב על זה, נניח כשאבא לא בבית, או כשהוא מגיע מאוחר. אז באות לי המחשבות. כמו שאמרת, לפעמים האסירים הם מאד מסוכנים. רוצחים, גנבים. ברור לי שלא יפריע להם לפגוע גם באבא שלי ושהוא צריך להיזהר מאד. אבל אני יודע שאבא שלי והחברים שלו ביחידת 'נחשון' יותר חזקים מכל האסירים והם תמיד ינצחו אותם".

נלן ויובל בוקובזה והילדים דניאל ויניר

"כל הילדים מקנאים בי"

לעתים רחוקות, כשנתי ניסן כן נמצא בבית, הוא מבקר בבית הספר של בנו ירין. "אז", אומר ירין, "כל הילדים מקנאים בי. אני מבקש מאבא שיגיע עם המדים שלו וכולם מסתכלים עליו. אין הרבה ילדים שההורים שלהם עושים עבודה כזאת חשובה. לרוב הילדים יש הורים שעושים 'סתם עבודה' וזה לא מעניין".

ירין אינו חושב רק על התפקיד של אביו. בעקבות עבודתו של נתי ניסן כשב"ס, נחשף בנו גם לעולם הערכי של הארגון ולשאלות על זכויות אדם ואזרח. בגיל שמונה הוא כבר סקרן לגבי העולם שמעבר לחומות. "מאד הייתי רוצה לדעת מה קורה לאסירים", הוא אומר, מייצג דווקא גישה טיפולית משוה. "הייתי שמח להיפגש איתם, לדבר איתם, לשאול אותם מה גרם להם לגנוב, לרצוח, לעשות דברים רעים. להסביר להם שעדיף ללמוד, לעבוד, להרוויח כסף".

גם אם למישהו מגיע עונש, מדגיש ירין, "עדיין זה לא אומר שהוא לא בן אדם. אני בטוח שלא קל להיות בבית סוהר. מאד היה מעניין אותי לבקר פעם בתאים של האסירים בכלא ולראות איך הם חיים".

בעתיד, כאמור, חולם ירין להיות איש שב"ס. "אני לא רוצה לעבוד ב'סתם עבודה'", הוא אומר. עד שיגשים את החלום, הוא משחק במשחק תפקידים עם דוד שלו. הוא עצמו בתפקיד לוחם

נחשוך והדרוד, על תקן אסיר. "אני שם לו צעצוע של אויקים", אומר ירין, "ומעביר אותו ממקום למקום. דוד שלי - הוא לא עושה בעיות..."

נלן ויובל בוקובזה הם הוריהם של דניאל ויניר. נלן עובדת כשב"ס כבר שבע שנים. יובל עובד בבית המעצר 'ניצן' יותר מ-20 שנה. שניהם מעידים שהם משתדלים לא להביא את העבודה הביתה. "יש לנו מספיק על מה לדבר בלי קשר לעבודה", אומר יובל, "אז משתדלים לדבר מה שפחות על מה שהיה בכלא". בכל זאת, הילדים שלהם חיים ונושמים שב"ס, ריצו או לא ריצו.

"כיף לך שאמא שלך סוהרת"

"אנחנו מקשיבים למה שההורים מדברים", מספר דניאל. "גם אם הם מנסים לא לערב אותנו, אי אפשר לא לשמוע". חוץ מזה, הוא מוסיף בהומור, יש גם צדדים מצחיקים שבאים לידי ביטוי בעבודה ומחלחלים הביתה. "אמא שלנו", הוא מסביר, "כל כך רגילה לתת פקודות בכלא, שזה לא עובר לה גם כשהיא מגיעה הביתה, מורידה את המדים והופכת ל'אמא'. היא ממשיכה לתת גם לנו פקודות, כאילו היינו האסירות שלה ב'נווה תרצה'. לפעמים אנחנו צריכים להזכיר לה שהיא בבית, לא בבית סוהר..."

המחיר שמשלמים יניר ודניאל, ששני הוריהם נמנים עם סגל שב"ס - כפול. העבודה הקשה, השעות הארוכות, המתח והמאמץ הנדרשים מאנשי

סגל הארגון, כל אלה באים פעמים רבות על חשבון הבית. עקב העובדה שיובל הוא 'עובד יום' ונלן עובדת במשמרות, גם יובל וגם הבנים עושים הכל כדי לעזור בבית ולנהל אורח חיים רגיל. בכל זאת, הבנים לא מסתירים את הקושי. "הייתי רוצה שאמא תבוא מוקדם הביתה ותהיה איתנו הרבה", אומר דניאל. "לפעמים אפילו בא לי שהיא תעבור לעבוד בעבודה אחרת".

בכל זאת, אתה גאה בה?

"בטח. זה לא כמו להיות ילד לאמא רגילה. גם הילדים בכיתה תמיד אומרים לי 'כיף לך שאמא שלך סוהרת'. כדי לעשות את העבודה שאמא שלי עושה, היא צריכה להיות גם חכמה וגם חזקה. האסירות עושות הרבה פעמים בעיות והיא צריכה לדעת איך להרגיע אותן, איך לעשות סדר. זה לא פשוט".

ילדיהם של בני הזוג בוקובזה דואגים להוריהם. הם מודעים לסכנות שטמונות בעבודה עם אוכלוסית האסירים, מאחורי החומות. "זה להתעסק עם חרא של אנשים", מעז יניר לומר. פעם אחת, הוא מספר, אחד האסירים אפילו תכנן לדקור את אביו. "במקרה המידע דלף והאסיר לא הצליח לבצע את מה שתכנן, אבל זה היה מזל".

ביקרתם פעם בכלא?

"לא. אותי דווקא היה מאד מעניין לראות אסירים בבית סוהר", עונה יניר. "הבעיה היא שההורים אומרים שאני עוד צעיר מדי..."